

to-ongelmia; kuitenkin tarkkavainuista Sacksia kiinnosti hänen taipauksensa. Hän otti yhteyttä potilaan hyljänneisiin omaisiin sekä konsultoi myös tunnettu neuropsykologian A. R. Lurijaa, johon hän kirjassaan usein kunnioittavasti viittaa. Lurija totesi vastauksessaan, ettei tosiaankaan ole paljoa tehtävissä tuon potilaan Korsakovin oireiston hoitamiseksi. Kuitenkin Lurija antoi jotakin toivoa. Hän kirjoitti Sacksille seuraavasti: ”Tehkää mitä suunnitteleksitte ja mitä sydämenne neuvoo. Hänen muistinsa palautumisesta on toivoa perin vähän tai ei lainkaan. Mutta ihminen ei koostu pelkästä muistista. Hänellä on tunteita, taitoa, kyky ymmärtää moraalisia vaihtoehtoja — sellaista mistä neurologia ei voi puhua.”

Sacks oivalsi, että tämä Korsakovin taudin runtelema kadotettu sielu kaipasi ennen muuta elämälleen tarkoitusta. Ja sen Jimmie G. löysi hengellisestä toiminnasta, musiikin kuuntelusta ja puutarhan hoidosta; kun hän pääsi uppoutumaan näihin, mistään kadotetusta sielusta tai Korsakovin oireista ei näkynyt ulospäin häivääkään.

Patografiassa nimeltään ”Identiteettikysymys” Sacks luonnostelee William Thompsonin (tekaistu nimi) Korsakovin taudin houraillevan maailman. Thompson ei muistanut oikeastaan mitään hetkeä pitempään: hän oli menettänyt ajan- ja paikantajan. Ja hän sai täyttää muistiaukkonsa jatkuvasti pikatulisepitelmin. Sacksin mukaan Thompsonin täytyi kirjaimellisesti kaiken aikaa keksiä uudelleen oma itsensä ja maailmansa ollakseen joku ja jossakin. Tältä pohjalta Sacks arveleekin, että yleensäkin meillä jokaisella on oma elämäntarinamme, joka on pitkälle juuri meidän identiteettimme. Normaalisti tämä jää meiltä helposti huomaamatta, mutta sen merkitys korostuu tällaisissa poikkeustilanteissa.

William Thompsonin identiteetti-hourailuun ei lopulta löytynyt muuta ratkaisua kuin huomaavainen kärsivällisyys. Häiritsevistä, utelevista ja tutkivista ihmisistä kaukana oleva luonnonyhteys ja puutarhan pehmeä hiljaisuus osoittautuivat parhaiksi lääkkeiksi hänen ehtymättömään identiteetin etsintäänsä.

Sacksin kirjan sairaskertomukset

ovat varsin lyhyitä jälkikirjoituksineen. Kuitenkin niistä ehtii saada varsin hyvän käsityksen hänen tutkijanasetestaan ja elämänfilosofiaastaan. Hän on lämmin, kärsivällinen, ihmiselämän polveilevat yhteydet huomioon ottava neurologi ja lääkäri. Eikä hän kielläkään tätä romanttisuuttaan, jota hän jää kaipaamaan neurologian yhteyteen. Sacks tunnustaakin haluavansa olla luomassa ihmismielen ja aivojen kuulua yhdistävää ”identiteetin neurologiaa”, jossa varmasti riittää harhailemista.

Jos tässä nyt ajattelee alkoholia ja sen aivoja vaurioittavia vaikutuksia, tulevat tietysti heti mieleen ne monenkirjavat hoidot ja neuvot, joita sovelletaan niin meillä kuin muuallakin. Kyllä soisi, että Sacksin neurologisesta sanomasta liikenisi ainakin lämpöä niihin alkoholin aiheuttamiin vaikeisiin tapauksiin, joissa ei ole nykykäsityksen mukaan enää paljoakaan tehtävissä. Sacksin laisen tutkijan ymmärrys valaisee hyvin aivotutkimuksen nykytilaa ja siinä hämmäntäviä mahdollisuuksia. Ja mikä tärkeintä, hän osaa hyvin tuoda esiin ne siteet, joilla me ihmiset kuulumme yhteen ja elämään, mikä siten aivojemme nykyvointi lieneekin.

**Raimo Heiskanen**

---

## Lapset lapsina

---

*Kuunnelkaa minua. 12-vuotiaat kirjoittavat. Lastensuojelun Keskusliitto 1988*

Lapsen vuosi nosti niin kunnissa kuin valtakunnassakin luvuttoman määrän lasten ystäviä esiin, niin että valtakunnassa piti olla kaikki hyvin. Ainakin lapsilla. Kävi vain niin, että nämä lapsen ystävät olivat sen verran kädetömiä, että joutuivat tekevämmättömyytensä kompensoimaan enemmällä puheella. Sen jälkeen lapsi unohtui.

Lapsioliot ovat nyt kuitenkin kokeneet toisenkin ”ystävyysoodon”. Se liittyi rooli- ja emansipaatiokeskusteluun. Tosin tämäkin boomi on tuonut mieleeni vuosien takaiset halli-

tuskuviot. Toimiessaan maan hallituksessa yhdessä demareiden kanssa silloinen Keskustapuolue otti oikeuden käyttäen porvareiden, siis myös Kokoomuksen, voimaa oman painoarvonsa nostamiseksi suhteessa demareihin. Emansipaatiokeskustelussa ja parisuhdekriisien käytännöissä naiset ovat käyttäneet lasta kuin Kepu Kokoomusta. Vaa’alle tasa-arvokeskustelussa on naisten kuppiin pantu aina lastenkin kilot. Vaikka tuo hallituspoliittinen vertaus onkin hiukan ontuva, niin se näyttää ontuvan myös tähän päivään. Kenen äänellä puhuu Kokoomus? Asettuko lapsi jommankumman, miehen tai naisen puolelle?

Näissä keskusteluissa lapsi on ollut hyötykäytössä. Alaikäiset on tällä tavoin huomaamattaan ikään kuin työllistetty palvelamaan joltain muita tarkoituksia kuin omaa parastaan. Lapsi ei ole ollut vain lapsi tai lapsi ollenkaan, vaan jollekulle työnnetty huoli, sälytetty taakka tai rajotte muiden esteiden joukossa. Tämä paistaa jo olemassa olevasta tilastoaineistosta, jolla on jollain tavoin pyrittä lapsen tilannetta kuvaamaan. Lahikainen ja Strandell toteavat kirjassaan Lapsen kasvuedut Suomessa: ” ’Lapset’-niminen kategoria tarkoittaa jotakin, mitä jollakin ihmisellä on. Lapsilla on tiettyjä vaikutuksia näille ihmisille esimerkiksi taloudellisen tason, asumisen ja kulutuksen kannalta”.

Lapset lapsina piiloutuvat aina jonkin muun tärkeämpänä ja oleellisempänä pidetyn taakse. Kuvaako se jotenkin yhteiskuntamme suhdetta lapsiin, meidän todellisen tietämyksemme tasoa heistä? Tämänpäiväinen lapsuus näyttää olevan melko epämääräisesti käsitetty asia. Esimerkiksi jo videoista ja ns. Masters of Universe -hahmoista käyty keskustelu osoitti paljon. Keskustelun jeesusteleva moralismi ei osoittanut ainoastaan sitä, että useimmat (ammatti)kasvattajat eivät luota lapsen omiin kykyihin, vaan ennen kaikkea sen, että puhuessaan lapsuudesta keskustelijat puhuivat niistä lapsista, joita he itse olivat olleet joskus vuosikymmeniä sitten. He eivät puhuneet tämän päivän lapsesta. Omat lapsuudenkokemukset toimivat suodattimena. Mutta tällä suodattimella oli sama tehtävä kuin tupakan filttterillä;

sen ainoa hyöty on se, että tupakan voi huolettomammin, ajattelematta heittää huulilleen.

Tähän saumaan ilmestyi kuin sosi-aalisena tilauksena Lastensuojelun Keskusliiton 50-vuotisjuhlan kunniaksi antologia Kuunnelkaa minua. Antologia koostuu LSK:n edellisvuonna järjestämän kirjoitustapahtuman aineistosta. Tapahtumaan osallistui yli 27 000 kuudesluokkalaista, mikä laskujeni mukaan merkitsee sitä, että tapahtumaan osallistui yli puolet Suomen 12-vuotiaista.

Kirja antaa lapselle oman äänen. Tämä ääni yrittää kertoa, mitä on olla lapsi 1980-luvun Suomessa. Se lapsuus on huomattavan erilainen kuin 1950-luvulla. Omalla hilpeän kipeällä tavallaan se piirtää rautalangasta aikuiselle maailmalle sen, että lapsuus on sisällöltään muuttuvaa. Pienistä puheenvuoronpätkistä käy ilmi, miten terävästi lapset näkevät tämän aikuisten tekemän kummallisen maailman, sen joka muotoaa heidän lapsuuttaan, heidän tapaansa olla lapsia. He näkevät asioita usein paljon terävämmän kuin moni aikuinen. Detailjit ovat niitä elämänkäytäntöjä, jotka muotoavat niin aikuista kuin lastakin, yleistyksyet ovat sananselittäjien tapoja irrottaa jalat maasta, tekeytyä enkeliksi.

Lapset kertovat, miten he arvostavat turvallisuutta. Mutta kaikki eivät elä turvautusti. Siksi yksi kirjan sanoma on se, että on lapsia ja lapsia, joita ei voi koskaan niputtaa. Lapsi saa piirteensä.

Kirja on sen verran moniaineksinen, että sitä on mahdoton kiteyttää täsmälliseksi tuoteselosteeksi. Jos hiukan pateettisesti ajattelee maailmaa, sen tulevaisuutta ja uhkia, niin kirjaa voisi luonnehtia kirjaksi toivosta ja arjen sankaruudesta.

*Seppo Helminen*

---

## Alkoholitutkimussäätiön apurahat 1988

---

Alkoholitutkimussäätiön hallitus päätti kokouksessaan 24. 11. 1988

vuoden 1988 apurahojen jaosta. Hakemuksia oli jätetty yhteensä 52, ja uusia apurahoja jaettiin 28. Lisäksi jatkettiin seitsemän tutkimussopimusprojektin rahoittamista aikaisempien päätösten mukaisesti. Apurahoja on kahdenlaisia: varsinaisia ja tutkimussopimusapurahoja.

Heikki Wariksen apurahan sai valtiot. kand. Nils Holmberg.

### ***VARSINAISET APURAHAT Yhteiskunta- ja käyttäytymistieteellinen sekä humanistinen tutkimus***

Fil. maist. Eija Ahola 10 000 mk: Keskiluokan naiset ja miehet ja alkoholi

Valtiot. kand. Nils Holmberg 38 608 mk: Kognitiiviset hoito-ohjelmat ja psykologiset muutokset alkoholiongelmaisilla

Hallintot. kand. Tapio Kirsi 20 000 mk: Vastuu ihmisestä työyhteisössä -projektin tulosevaluaatio

Valtiot. kand. Johanna Maula 28 000 mk: Paikallisten alkoholijuomien valmistus Dar es Salaamin alueella Tansaniassa

Oikeust. kand. Jyrki Raina 20 000 mk: Päihdeongelmat ja irtisanomissuoja.

### ***Luonnontieteellinen, lääketieteellinen ja kliininen tutkimus***

Läätet. lis. Ilkka Antti-Poika 3 000 mk: Alkoholi ja tapaturmat

Läätet. lis. Ilona Autti-Rämö 30 000 mk: Intrauteriinisen alkoholialtistuksen vaikutus lapsen kehitykseen

Läätet. lis. Rauno Heikkinen, dos. Simo Näyhä ja lääket. ja kir. tri Onni Kari-Koskinen 22 000 mk: Seitsemän päivän adventistien kuolleisuus Suomessa

Apul. prof. Timo Järvillehto 26 000 mk: Alkoholi ja aivotoiminta

Dos. Jaakko Kaprio. lääket. lis. Kalle Romanov, prof. Richard Rose ja dos. Markku Koskenvuo 50 000 mk: Perintö- ja ympäristötekijöiden vaikutus alkoholin käyttöön

Läätet. lis. Kari Kervinen 36 000 mk: Asetaldehydi ja lipoproteiinit

Läätet. lis. Anne Lamminpää ja dos. Jussi Vilska 20 000 mk: Alkoholimyrkytyksiin liittyvät nestetasapainohäiriöt

Läätet. lis. Maija-Liisa Lehtonen

9 750 mk: Alkoholipsykoosiin sairastuneiden miesten ennuste, seuranta-tutkimus

Läätet. ja kir. tri Hannu Leinonen, lääket. lis. Pekka Koskinen, lääket. lis. Tiina Mäki ja dos. Kimmo Kontula 43 712 mk: Alkoholi ja eteisvärinä: mekanismin selvittelyä

Fil. lis. Outi Malminen 8 000 mk: Antihumala-aineen sitoutuminen hermosoluihin

Dos. Pertti Panula ja lääket. kand. Matti Airaksinen 30 000 mk: Alkoholi ja histamiini

Läätet. lis. Ilkka Pieninkeroinen ja lääket. lis. Tiina Telakivi 9 400 mk: Alkoholin käytön laukaisema epilepsia

Prof. Jukka T. Salonen 35 300 mk: Alkoholin merkitys verenpaine- ja sepevaltimotaudin sekä sydämen toiminnanvajavuuden synnyssä

Dos. Markku Savolainen, lääket. kand. Minna Hannuksela ja lääket. kand. Soile Seppänen 82 000 mk: Alkoholi ja HDL-nousun mekanismi

Luonnont. kand. Pekka Sillanauke ja dos. Timo Koivula 30 000 mk: Hemoglobiinin asetaldehydiksi

Fil. kand. Tomi Taira 40 500 mk: Gaba, histamiini ja alkoholi

Dos. Matti Välimäki 40 000 mk: Alkoholi ja naisten sukuhormonit.

### ***TUTKIMUSSOPIMUKSET Jatkorahoitukset***

Valtiot. lis. Anja Koski-Jännes: Addiktio ja itsesäätely — oma-apuoppaan käyttötapoja koskeva osaprojekti

Valtiot. kand. Ilpo Koskikallio: Pohjoismaiden ravintoloiden sosiaalhistoria

Valtiot. kand. Juhani Lehto: Päihdeongelman käsittäminen ja käsittelemineen

Valtiot. kand. Marjatta Montonen: Alkoholi televisiossa — tutkimus vastaanotosta

Yhteiskuntat. maist. Jorma Niemelä: Elämänhallinta-tutkimus

Fil. kand. Arto Orpana: Testosteroniprojekti

Yhteiskuntat. kand. Pekka Saarnio: Kroonisten alkoholistien kognitiiviset toiminnat.

### ***Uudet rahoituspäätökset***

Fil. tri Satu Apo 93 500 mk: Alko-